

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ

Λογιστικά Συστήματα Πληροφόρησης

Η λογιστική, η γλώσσα των επιχειρήσεων, αποτελεί ένα **σύστημα πληροφόρησης**. Αυτό το σύστημα αναγνωρίζει, συλλέγει, ταξινομεί και καταγράφει με κάποιο ιδιαίτερο τρόπο, τα δεδομένα των *οικονομικών* πράξεων και συναλλαγών που επηρεάζουν την επιχείρηση. Στη συνέχεια, επεξεργάζεται αυτά τα δεδομένα με βάση προδιαγεγραμμένους κανόνες και αρχές και παράγει πληροφορίες τις οποίες μεταβιβάζει με μορφή συγκεκριμένων αναφορών στους διάφορους χρήστες.

Ο βασικός σκοπός του συστήματος είναι η αποτελεσματική, δηλαδή με όσον το δυνατό χαμηλότερο κόστος, ικανοποίηση των πληροφοριακών αναγκών των χρηστών, οι οποίοι βρίσκονται τόσο στο εξωτερικό όσο και στο εσωτερικό περιβάλλον της επιχείρησης.

Το είδος και η μορφή των πληροφοριών που καλείται να παράγει ένα λογιστικό σύστημα καθορίζεται από τις πληροφοριακές ανάγκες αυτών ακριβώς των χρηστών. Είναι προφανές, ότι το Λογιστικό Σύστημα Πληροφόρησης ή ΛΣΠ (Accounting Information System - AIS) πρέπει να διακρίνεται από ευελιξία και ικανότητα προσαρμογής στις εκάστοτε απαιτήσεις των χρηστών, οι πληροφοριακές ανάγκες των οποίων δεν παραμένουν σταθερές, αλλά μεταβάλλονται με την πάροδο του χρόνου¹. Η παραγωγή ενός σημαντικού όγκου πληροφοριών που απευθύνεται στους **εξωτερικούς χρήστες** είναι υποχρεωτική. Το είδος αλλά και η μορφή αυτών των πληροφοριών καθορίζεται επακριβώς από τις εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις των φορολογικών και άλλων νόμων που θεσπίζει η πολιτεία. Το σύστημα πρέπει να έχει επίσης τη δυνατότητα να ικανοποιεί και τις απαιτήσεις άλλων εξωτερικών χρηστών, όπως, για παράδειγμα, των πιστωτικών ιδρυμάτων, τα οποία σε πολλές περιπτώσεις επιζητούν πληροφορίες σχετικώς με την πιστοληπτική ικανότητα και τη γενικότερη οικονομική θέση των επιχειρήσεων.

Το υποσύστημα (subsystem) του ΛΣΠ που έχει ως αντικείμενο την παροχή πληροφοριών κυρίως προς τους εξωτερικούς χρήστες αποτελεί την **χρηματοοι-**

1 Για μια εμπειριστατωμένη ανάλυση του εύρους, των χαρακτηριστικών και της εννοίας των λογιστικών πληροφοριών: FASB (Financial Accounting Standards Board): Statement of Financial Accounting Concepts Nos. 1-6, 1978-1986.

οικονομική λογιστική (financial accounting) και παράγει τις *χρηματοοικονομικές καταστάσεις* (financial statements), όπως τον ισολογισμό, και άλλες αναφορές (reports) με πληροφορίες που αναφέρονται στην οικονομική θέση, στα αποτελέσματα και σε άλλα οικονομικά στοιχεία μιας επιχειρηματικής μονάδας². Οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις, βασίζονται στα οικονομικά γεγονότα που έχουν συμβεί, καταγραφεί και υποστεί επεξεργασία από το λογιστικό σύστημα (ιστορικά στοιχεία). Για την κατάρτισή τους ακολουθούνται Γενικώς Παραδεκτές Λογιστικές Αρχές ή Γ.Π.Λ.Α. (Generally Accepted Accounting Principles - G.A.A.P)³.

Ένας άλλος τύπος λογιστικών πληροφοριών αναφέρεται στην ικανοποίηση των αναγκών κυρίως των **εσωτερικών χρηστών**, των στελεχών δηλαδή της ίδιας της επιχείρησης. Την πληροφόρηση αυτή τη χρησιμοποιούν τα στελέχη για τον έλεγχο και το σχεδιασμό της επιχειρηματικής δράσης. Στην περίπτωση αυτή, το είδος και η μορφή των παραγομένων πληροφοριών δεν καθορίζεται από εξωτερικούς προς την επιχείρηση παράγοντες, αλλά από το αποτέλεσμα της σύγκρισης της προσδοκώμενης ωφέλειας σε σχέση με το κόστος παραγωγής των ζητούμενων πληροφοριών.

Το υποσύστημα του ΛΣΠ που ασχολείται με την παροχή πληροφοριών κυρίως προς στα στελέχη της επιχείρησης καλείται **διοικητική λογιστική** (management ή managerial accounting). Ένας τυπικός ορισμός της διοικητικής λογιστικής την προσδιορίζει ως τη διαδικασία αναγνώρισης, μέτρησης, συγκέντρωσης, ανάλυσης, ερμηνείας και παρουσίασης των χρηματοοικονομικών πληροφοριών. Αυτές οι πληροφορίες χρησιμοποιούνται από τη διοίκηση για το σχεδιασμό της πορείας, εκτίμηση της επίδοσης και έλεγχο της επιχειρηματικής δράσης, με σκοπό την αποτελεσματική εκμετάλλευση των διαθέσιμων πόρων της επιχείρησης και την επίτευξη των στόχων της. Η διοικητική λογιστική ασχολείται επίσης

2 Για μια αναλυτικότερη παρουσίαση των σκοπών των χρηματοοικονομικών καταστάσεων: AICPA (American Institute of Certified Public Accountants): Objectives of Financial Statements, N.Y., 1973.

3 Οι Γ.Π.Λ.Α απορρέουν από τη λογιστική θεωρία και πρακτική. Σώματα με κύρος, όπως εθνικές ενώσεις λογιστών, θεσμικά λογιστικά συμβούλια, ινστιτούτα ορκωτών ελεγκτών κ.λπ. θέτουν κατά καιρούς διάφορα λογιστικά πρότυπα. Στις ΗΠΑ, ένας μεγάλος όγκος λογιστικών προτύπων διαμορφώνεται από το Συμβούλιο Προτύπων Χρηματοοικονομικής Λογιστικής ή F.A.S.B. (Financial Accounting Standards Board). Πολλά από αυτά τα πρότυπα υιοθετούνται σε διεθνές επίπεδο. Για έναν εμπειριστατωμένο κατάλογο ορισμών και ερμηνείας των Γ.Π.Λ.Α.: P.R. DELANEY, B.J. EPSTEIN, J.R. ADLER, M.F. FORAN: GAAP: Interpretation and Application of Generally Accepted Accounting Principles, 1992 Edition, John Wiley and Sons, 1992. Βλέπε επίσης: M.A. MILLER: Comprehensive GAAP Guide 1992, Harcourt Brace Jovanovich, 1992.

και με την προετοιμασία ειδικών οικονομικών αναφορών προς τρίτους, όπως είναι π.χ. οι μέτοχοι, τα πιστωτικά ιδρύματα και οι χρηματοπιστηριακές αρχές⁴.

Αντικείμενο της διοικητικής λογιστικής αποτελούν μεταξύ άλλων οι αναλύσεις κόστους/ωφελείας (cost/benefit analysis) και αξιολόγησης των επενδυτικών σχεδίων (capital budgeting), η ανάλυση των αριθμοδεικτών (ratio analysis), η ανάλυση του νεκρού σημείου του κύκλου εργασιών ή του Κόστους/Όγκου Παραγωγής/Κερδών μιας επιχείρησης (Cost/Volume/Profit analysis), οι καταστάσεις ροής μετρητών (cash-flow statements), οι προϋπολογισμοί (budgets) κ.λπ.

Στο **σχήμα 1.1** επιχειρείται μια περιεκτική σύγκριση των δύο πληροφοριακών συστημάτων της χρηματοοικονομικής και της διοικητικής λογιστικής.

Βασικές έννοιες της θεωρίας συστημάτων

Όπως σαφώς υπονοείται και από τον τίτλο του, το αντικείμενο του Λογιστικού Συστήματος Πληροφόρησης είναι η διαχείριση και επεξεργασία εκείνων των πληροφοριών που έχουν χρηματοοικονομική υπόσταση. Η επεξεργασία των πληροφοριών εν γένει αποτελεί την αιτία ύπαρξης των διαφόρων συστημάτων πληροφόρησης (information systems), τα οποία έχουν τροποποιήσει δραματικά τη διαδικασία λήψης των επιχειρηματικών αποφάσεων και αναμένεται να την επηρεάσουν σε ακόμη μεγαλύτερο βαθμό στο μέλλον⁵. Στη συνέχεια αυτού του κεφαλαίου θα αναφερθούμε σε ορισμένες βασικές έννοιες της γενικής θεωρίας των συστημάτων (systems theory), η οποία προσφέρει ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο ερμηνείας, ανάλυσης και σχεδιασμού των σχέσεων αλληλοεξαρτώμενων στοιχείων ενός όλου.

Η έννοια του συστήματος

Ο όρος **σύστημα** (system) έχει χρησιμοποιηθεί κατά το παρελθόν για να περιγράψει ένα ευρύ φάσμα περιπλόκων καταστάσεων του πραγματικού κόσμου. Το χαρακτηριστικό αυτών των καταστάσεων είναι η στενή αλληλοεπίδραση των επί μέρους συνθετικών μερών τους με σκοπό την επίτευξη ενός κοινού στόχου.

Το ανθρώπινο σώμα είναι ένας σύνθετος οργανισμός ή σύστημα το οποίο περιέχει άλλα υποσυστήματα, όπως το κυκλοφοριακό και το νευρικό σύστημα. Τα οικονομικά συστήματα, τα οικολογικά συστήματα, τα υπολογιστικά συστήματα είναι μερικά άλλα γνωστά παραδείγματα συστημάτων.

4 National Association of Accountants: NAA Statement N.113, "Objectives of Management Accounting", 1983.

5 Για μια αναλυτική παρουσίαση της γενικής θεωρίας συστημάτων: C.W. CHURCHMAN: The Systems Approach, Dell Publishing 1988. Βλέπε επίσης: H. VAN COURT, Jr.: Systems Analysis: A Diagnostic Approach. Harcourt, Brace & World; 1967.

ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ

<p>Οικονομικά γεγονότα και συναλλαγές που επηρεάζουν την επιχείρηση</p>	<p>ΕΙΣΡΟΕΣ</p>	<p>Αναφορές Χρηματοοικονομικής Λογιστικής -Προβλέψεις επιχειρηματικών και οικονομικών μεγεθών</p>
<p>Η επεξεργασία των εισροών γίνεται βάσει Γενικώς Παραδεκτών Λογιστικών Αρχών (Γ.Π.Λ.Α.)</p>	<p>ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ</p>	<p>Η τήρηση των Γ.Π.Λ.Α δεν είναι υποχρεωτική. Κριτήριο για την επεξεργασία αποτελεί η σύγκριση κόστους/ωφελείας.</p>
<p>Χρηματοοικονομικές Καταστάσεις -Γενική Εκμετάλλευση -Αποτελέσματα Χρήσεως -Ισολογισμός</p>	<p>ΕΚΡΟΕΣ</p>	<p>Ανάλυση Νεκρού Σημείου (Cost-Volume-Profit Analysis) -Προϋπολογισμοί -Αναφορές Cash-Flow -Πρόκριση επενδύσεων</p>
<p>Εξωτερικοί (Τράπεζες -Δ.Ο.Υ. - Μέτοχοι)</p>	<p>ΧΡΗΣΤΕΣ ΤΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ</p>	<p>Εσωτερικοί (Στελέχη εταιρείας - Διοίκηση)</p>
<p>Ενημέρωση για την οικονομική θέση της εταιρείας</p>	<p>ΣΚΟΠΟΣ ΤΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ</p>	<p>Για τον έλεγχο και σχεδιασμό της επιχειρηματικής δράσης</p>
<p>Από Ορκωτούς Ελεγκτές και Φοροτεχνικούς Υπαλλήλους</p>	<p>ΕΛΕΓΧΟΣ</p>	<p>Εσωτερικός έλεγχος των αναφορών προς την Διοίκηση</p>
<p>Ιστορικά στοιχεία</p>	<p>ΧΡΟΝΙΚΟΣ ΟΡΙΖΟΝΤΑΣ</p>	<p>Ιστορικά στοιχεία και προβλέψεις</p>

Σχήμα 1.1 Σύγκριση Χρηματοοικονομικής και Διοικητικής Λογιστικής